

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE RLASTICE
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE

Cu drept de manuscris

C.Z.U.: 780.8:780.614.332.082.2(478)(043.3)

SONATELE PENTRU VIOARĂ ȘI PIAN
ALE COMPOZITORILOR REPUBLICII MOLDOVA
DIN PERSPECTIVA TRATĂRII INTERPRETATIVE

SPECIALITATEA 653.01 – MUZICOLOGIE
(DOCTORAT PROFESIONAL)

Rezumat al tezei de doctor în arte

Conducător științific:
Țircunova Svetlana,
dr., prof. univ.

Autor:
Saulova Inessa

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale *Studiul artelor și culturologie* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

- 1. Svetlana Badrajan, președinte,** doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 2. Diana Bunea, secretar,** doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 3. Svetlana Țircunova, conducător științific,** doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 4. Ion Gagim, referent oficial,** doctor habilitat în pedagogie, membru-corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, profesor universitar, Universitatea de Stat *Alecu Russo* din Bălți;
- 5. Aurelia Simion, referent oficial,** doctor în muzică, profesor universitar, Universitatea Națională de Arte *George Enescu* din Iași, România;
- 6. Hatipova Inna, referent oficial,** doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Susținerea va avea loc la data de 28 iunie 2024, ora 11.00, la ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Alexei Mateevici, 87, Blocul II, Sala 52).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Chișinău, str. 31 August 1989, 78A), la biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Mateevici 87, sala de lectură), cât și pe site-urile web ANACEC www.cnaa.md și AMTAP <http://amtap.md>.

Rezumat trimis la ____ iunie 2024 r.

Secretar științific al Comisiei de susținere a tezei:

Diana Bunea, secretar, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar _____

Conducător științific

Svetlana Țircunova, doctor în studiul artelor, profesor universitar _____

Autor:

Inessa Saulova _____

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei cercetării. În arta muzicală modernă a Republicii Moldova, sonatele pentru vioară și pian ocupă un loc important. Compozitori precum L. Gurov, V. Masiukov, Gh. Neaga, V. Verhola, S. Buzilă, V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarschi și alți autori au abordat acest gen. Sonatele pentru vioară și pian ale autorilor moldoveni au fost interpretate de artiști cunoscuți precum O. Dain, N. Propișcean, G. Strahilevici, T. Voițehovschi, L. Vaverco, Gh. Neaga, E. Vlaicu, S. Propișcean, V. Stolearciuc ș.a. *Sonata* de L. Gurov a fost inclusă în programul Decadei Culturii și Artei Moldovenești, ce a avut loc în 1960 la Moscova, iar mai târziu a fost publicată la edituri din Moscova și Chișinău. Sonatele pentru vioară și pian de B. Dubosarschi, V. Rotaru, Z. Tkaci, V. Ciolac au fost prezentate la festivalurile anuale *Zilele muzicii noi*. La Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP), Colegiile de muzică și liceele din țară, sonatele pentru vioară și pian ale compozitorilor din Republica Moldova sunt studiate în clasele de instrument special și ansamblu cameral. Toate acestea vorbesc despre interesul pentru genul de sonată violonistică autohtonă și importanța acestuia pentru cultura muzicală contemporană a țării, despre aprecierea înaltă a potențialului său artistic și interpretativ.

Totodată, în literatura muzicologică există un număr nesemnificativ de cercetări dedicate sonatelor pentru vioară și pian scrise de compozitorii moldoveni. În acest domeniu remarcăm monografia semnată de O. Vlaicu, ce are un caracter generalizant, fiind realizată în baza cercetării sale de doctorat [7]. Această lucrare include analize ale sonatelor pentru vioară și pian de Gh. Neaga, L. Gurov, V. Verhola, S. Buzilă, B. Dubosarschi, V. Rotaru și V. Zagorschi, studiate în contextul altor genuri muzicale pentru vioară și pian abordate de compozitorii moldoveni. Articolele semnate de V. Melnic și N. Chiciuc conțin o analiză detaliată a două sonate pentru vioară și pian de Gh. Neaga din perspectiva raportului dintre trăsăturile tradiționale și inovatoare în cadrul acestora [1; 2; 3]. La acestea se adaugă studiul semnat de A. Florea, în care sunt dezvăluite trăsăturile stilistice ale sonatei pentru vioară de Șt. Neaga [4]. Specificul compozițional al sonatei *c-moll* de C. Romanov este relevat de A. Burunova și S. Țircunova [27]. Tratarea partidei pianului în sonata lui B. Dubosarschi este caracterizată de V. Stolearciuc [5]. Totuși, deși sunt de mare importanță, aceste lucrări nu reflectă panorama dezvoltării istorice a genului de sonată pentru vioară și pian în Republica Moldova și nu pretind la dezvăluirea problemelor interpretării de ansamblu.

Prin urmare, **actualitatea temei tezei** este determinată de importanța realizărilor artistice ale compozitorilor autohtoni în domeniul sonatei pentru vioară și pian, precum și de interesul constant al interpreților pentru aceasta. Proiectul științific și artistic al tezei se

bazează pe tendința autorului de a rezuma experiența personală, acumulată pe parcursul anilor, în domeniul pedagogiei și interpretării muzicii de cameră, pentru a o pune la dispoziția generațiilor următoare de muzicieni.

Scopul lucrării este studierea potențialului expresiv și tehnic al genului de sonată pentru vioară și pian în lucrările compozitorilor din Republica Moldova din a doua jumătate a secolului XX – începutul secolului XXI, ceea ce va contribui la perfecționarea măiestriei interpretării în ansamblu a violoniștilor și pianiștilor, precum și la promovarea creației autorilor autohtoni.

Obiectivele cercetării:

- determinarea caracteristicilor compoziționale și dramaturgie ale sonatelor pentru vioară și pian de L. Gurov, V. Verhola, V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarchi și Z. Tcaci;
- caracterizarea mijloacelor de exprimare muzicală și definirea trăsăturilor stilistice ale opuselor sonate numite;
- relevarea rolului elementelor folclorice în cadrul figurativ, limbajul muzical și dramaturgia acestor sonate;
- studiul acestor sonate pentru vioară și pian din perspectiva interpretării ansamblului;
- propunerea unor recomandări metodice privind depășirea unor posibile dificultăți ale interpretării în ansamblu, în procesul de elaborare a versiunilor de interpretare a sonatelor menționate.

Obiectul cercetării tezei îl constituie sonatele pentru vioară și pian de V. Verhola, L. Gurov, B. Dubosarchi, V. Rotaru, Z. Tkaci și V. Ciolac, reprezentative din punctul de vedere al procesului pedagogic în Republica Moldova.

Obiectul studiului este determinat de necesitatea scoaterii în evidență a particularităților artistice și tehnice ale acestor lucrări din perspectiva tratării lor interpretative.

Noutatea și originalitatea tezei este determinată de:

– aspectul practic al tezei, legat de interpretarea scenică a sonatelor pentru vioară și pian scrise de compozitorii din Republica Moldova, este caracterizat prin noutatea programelor de concert, deoarece interpretarea acestor sonate, realizată sub forma unui ciclu istorico-stilistic original, nu a mai fost prezentată anterior pe scenele muzicale autohtone; astfel, aceste prezentări au reflectat intenția autorului de a atrage atenția comunității muzicale asupra compozițiilor menționate mai sus;

– în secțiunea teoretică a lucrării a fost utilizată sinteza a trei tipuri de abordări: muzicologică, interpretativă și pedagogică, care determină perspectiva de cercetare a autorului. Pentru prima dată în Republica Moldova, s-a întreprins o sinteză a informațiilor despre

sonatele pentru vioară și pian scrise de compozitorii autohtoni, aflate în sursele muzicologice existente, ce a fost completată și corectată prin instrucțiuni metodice și observații practice de natură interpretativă. Prin urmare, teza este realizată în scopul de a umple un gol în muzicologia națională, în care, până în prezent nu a fost elaborată o lucrare analitică privind genul de sonată pentru vioară și pian, din punctul de vedere al sintezei științei muzicologice, artei interpretative și a practicii pedagogice.

Baza metodologică a tezei include un complex de metode generale științifice, umanistice și speciale de cercetare. Metodele științifice *generale* includ analiza și sinteza, inducția, deducția, comparația ș.a. Printre metodele de cercetare *umanistică* utilizate în lucrare, un loc important aparține analizei *istorice* și *teoretice*. Metodele *speciale* ale lucrării de față se referă la analiza *muzicologică* holistică (complexă) și *analiza* interpretativă.

Baza teoretică a tezei a fost constituită din lucrări ce aparțin unor trei domenii. Primul dintre ele relevă rolul genului de sonată în dezvoltarea creației cameral-instrumentale din Republica Moldova. În această sferă, evidențiem lucrările cu caracter generalizant ale I. Miliutina [18-22], A. Abramovici și S. Lobel [6], E. Mironenco [23; 24]. Aceeași problemă este abordată de S. Țircunova în articolul despre etapele de dezvoltare a genului de sonată în muzica națională [26]. Studiarea lucrărilor monografice dedicate creației unor compozitori, a contribuit la conștientizarea particularităților stilistice ale sonatelor pentru vioară și pian semnate de compozitorii moldoveni, la înțelegerea specificului scriiturii individuale a autorilor, a trăsăturilor stilului și principiilor structurii muzicale, a originalității creațiilor în cauză.

Cel de-al doilea domeniu pe care s-a axat fundamentarea teoretică a tezei se referă la cercetarea problemelor interpretării și predării ansamblului cameral, semnate de către cunoscuți maeștri ai ansamblului cameral, dedicate problemelor specificului ansamblului cameral, în calitate de colectiv de creație, tehnicii de interpretare în ansamblu și mijloacelor de expresivitate în cadrul acestuia. Problemele istoriei artei interpretative în ansamblul cameral, în Republica Moldova, au fost prezentate pentru prima dată în monografia semnată de O. și E. Vlaicu [8]. Acestea au fost, de asemenea, abordate în publicațiile N. Kozlova și S. Țircunova [12; 13]. Totodată, unele fapte din domeniul istoriei artei de interpretare în ansamblul cameral în Republica Moldova sunt cuprinse în diverse articole inserate în Revista științifică a AMTAP.

Cel de-al treilea domeniu al bazei teoretice a tezei relevă problema relației artei componistice cu folclorul. În această direcție, de o importanță esențială sunt cercetările fundamentale semnate de I. Zemțovski [11], G. Golovinski [9] și G. Grigorieva [10]. Lucrările muzicologilor moldoveni pe această temă sunt împărțite în două grupuri: primul,

include studiile dedicate genurilor, limbajului muzical și principiilor structurale în muzica populară moldovenească și în arta lăutarilor (printre autorii acestora se află B. Kotlearov, E. Florea, P. Stoianov, S. Badrajan, E. Sîrghi); cel de-al doilea grup este format din publicații ce acoperă problematica modalităților de reflectare a elementelor folclorice în lucrările compozitorilor (studii de V. Axionov, G. Cocearova, E. Mironenco ș.a.).

În sfârșit, un alt domeniu al bazei muzicologice a acestei teze l-au constituit manualele și ghidurile didactice pentru analiza formelor muzicale, a mijloacelor limbajului muzical, a genurilor și stilurilor muzicale. Aici atribuim cercetările lui T. Kiureghian [14], L. Mazel [15; 16], Y. Tiulin [25], V. Țukerman [17] și alții.

Semnificația teoretică a tezei constă în faptul că această lucrare reprezintă dezvoltarea în continuare a problematicii legate de genul de sonată pentru vioară și pian, în baza lucrărilor compozitorilor autohtoni din diferite perioade.

Relevanța practică a lucrării. Rezultatele științifice obținute pot fi utilizate în cadrul cursurilor de *Istoria artei interpretative, Istoria muzicii naționale, Ansamblu cameral, Metodologia analizei muzicale, Teoria formelor*. Teza prezintă interes pentru cercetători, precum și pentru profesori și interpreți. Concluziile și recomandările pot fi utile în procesul de pregătire a interpreților muzicii de cameră pentru concerte și înregistrări de studio, în studiul independent al studenților, precum și în activitățile zilnice ale cadrelor didactice, în clasa de ansamblul cameral. Toate cele menționate mai sus vor contribui la optimizarea procesului de studiu al ansamblului cameral, în sistemul de învățământ muzical superior.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Teza a fost realizată în cadrul Școlii Doctorale *Studiul artelor și culturologie* a AMTAP. Părțile practică și teoretică ale lucrării au fost discutate în mod repetat la reuniunile comisiei de îndrumare doctorală, teza fiind recomandată pentru susținere de către conducerea școlii doctorale și Consiliul Științific al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Materialele tezei au fost aprobate în cadrul a 8 forumuri științifice ce au avut loc în Moldova (5 conferințe științifice internaționale, 2 conferințe științifico-practice cu participare internațională, 1 seminar științific-metodologic cu participare internațională) și 1 conferință științifică internațională în străinătate (România).

Implementarea rezultatelor științifice. Tezele teoretice și recomandările metodice ale cercetării au fost implementate de autor în cadrul activității sale pedagogice, în clasa de ansamblul cameral, la AMTAP. **Partea practică a tezei** a fost prezentată în cadrul a trei recitaluri, în Sala Mare a AMTAP. Principalele **rezultate ale cercetării teoretice** sunt reflectate în 9 publicații, cuprinzând 6 articole științifice (5 dintre ele – în publicații de

specialitate recomandate de Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare), 1 lucrare științifico-metodică și 2 prezentări de teze la conferințe științifice.

Volumul și structura cercetării teoretice. Teza conține 113 pagini ale textului de bază, inclusiv introducerea, trei capitole, principalele concluzii și recomandări, o bibliografie din 141 titluri în limba română, rusă și engleză, două anexe. Teza include exemple muzicale (82), schemele arhitectonicii fiecărei părți a sonatelor cercetate (12), lista abrevierilor acceptate în lucrare, programele celor trei concerte ale autorului tezei, care constituie componenta artistică a proiectului de doctorat, precum și o listă de materiale audio și video utilizate în procesul de lucru. În introducere este argumentată alegerea obiectului de studiu, este determinat gradul de noutate științifică și actualitatea tezei, este caracterizează semnificația teoretică și practică a acesteia, sunt expuse informații despre aprobarea rezultatelor obținute în urma investigațiilor.

În primul capitol sunt cercetate sonatele pentru vioară și pian de L. Gurov și V. Verhola, ca modele reprezentative ale sonatei autohtone pentru vioară, din anii 1950-1970. În cel de-al doilea capitol sunt caracterizate căutările în domeniul abordărilor compozițional-dramaturgice și mijloacelor specifice limbajului muzical contemporan, în lucrările lui V. Ciolac și V. Rotaru scrise în anii 1980-1990. Cel de-al treilea capitol include analiza sonatelor pentru vioară și pian de B. Dubosarschi și Z. Tkaci. Principalele concluzii și recomandări rezumă cele mai importante rezultate ale cercetării, determină perspectivele studiului științific ulterior, în domeniul dat al muzicologiei.

Cuvinte-cheie: tratare interpretativă, ansamblu cameral, compozitori din Republica Moldova, repertoriu pedagogic, sonată pentru vioară și pian, stil, tematism, textură, element folcloric, formă.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1 – Sonatele pentru vioară și pian de L. Gurov și V. Verhola ca modele reprezentative ale sonatei în componistica națională din anii 1950-1970 – constă din trei secțiuni. În prima secțiune (1.1) sunt cercetate particularitățile compoziției, dramaturgiei și interpretării *Sonatei* pentru vioară și pian de L. Gurov, din perspectiva unui violonist cu practică de interpretare în ansamblu. În cea de-a doua secțiune (1.2) sunt analizate două sonate de V. Verhola, ca cele mai relevante exemple ale genului, în anii 70 ai secolului XX. Secțiunea 1.3 conține concluziile, ce se rezumă la următoarele:

1. Sonatele pentru vioară și pian compuse de L. Gurov și V. Verhola se numără printre cele mai strălucitoare exemple ale genului, create în Republica Moldova la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1970. Particularitatea lor constă în sinteza trăsăturilor compoziționale

și dramaturgice tradiționale, specifice sonatei violonistice clasico-romantice, cu un material muzical de sorginte națională. Această sinteză a asigurat lucrărilor menționate mai sus un aspect armonios al formelor muzicale, a conferit un specific aparte materialului intonațional-tematic și a determinat un plan tonal bine conturat. Originalitatea acestor sonate se datorează încadrării în limbajul muzical al acestora a unor elemente naționale caracteristice, cât și sprijinului pe atributele de gen ale cântecelor și dansurilor moldovenești (*Ciocârlia*, *Jalea Miresei*, doina), utilizării mijloacelor de interpretare lăutărești. Sonatele pentru vioară și pian de L. Gurov și V. Verhola se bucură de un mare interes, ca fiind reprezentative pentru repertoriul național de vioară, sunt incluse în curriculumul AMTAP, a colegiilor de muzică și liceelor, în clasele de instrument special și ansamblu cameral. Artiști cunoscuți deseori includ aceste creații în programele lor de concert.

2. În *Sonata* pentru vioară și pian *d-moll*, L. Gurov a folosit cu măiestrie potențialul instrumentelor în cadrul ansamblului, acestea fiind tratate ca parteneri cu drepturi egale. În același timp partida viorii, ca „prima printre cei egali”, este cea mai „saturată” de diverse procedee tehnice și de expresivitate – discursul abundă în fragmente cantabile, cu caracter liric, note duble, acorduri, *pizzicato*, o gamă largă de articulații (în special, ascuțite și marcate). Partida viorii, în *Sonata* de L. Gurov este principalul „reprezentant” al tradiției interpretative lăutărești. Caracterul național pregnant este asigurat de introducerea solourilor violonistice de virtuozitate, abordarea unor elemente de dramaturgie teatral-figurativă, utilizarea tehnicilor de personificare a timbrului, citarea materialului folcloric (*Ciocârlia*, *Jalea Miresei*), asimilarea caracteristicilor sale modale, intonaționale și ritmice, timbrale, dinamice și cele specifice facturii. Toate acestea sunt scoase în evidență și de melismatica violonistică specifică, și de cantilena de respirație largă.

Partida pianului, în *Sonata* de L. Gurov este prezentată în mod tradițional, aceasta fiind principalul purtător al mișcării modal-tonale, o componentă integrantă a texturii omofon-armonice, un mijloc important în crearea unor creșteri și scăderi dinamice. În același timp, și în partida pianului întâlnim exemple de imitație a sonorității instrumentelor populare – țambal, fluiet, tobă.

3. O caracteristică importantă a celor două sonate pentru vioară ale lui V. Verhola poate fi considerată îmbinarea iscusită a unor principii diverse de alcătuire a formei, specifice genurilor de cameră, de concert, sonată, rapsodie, tradiției academice și artei jazzului. Trăsăturile concertistice se referă la corelarea partidelor instrumentelor, în cazul unui instrument solistic (vioară) și a unui de acompaniament (pian), precum și la discursul de factură improvizatorică, ce descinde către cadențele concertelor. La trăsăturile camerale

specifice sonatelor pentru vioară și pian de V. Verhola, atribuim conexiunea ce poate fi tratată ca un dialog între partidele componente ale ansamblurilor.

Asocierea dintre particularitățile specifice sonatei și rapsodiei se raportează la corelarea dintre rigiditatea compozițională și libertatea dramaturgică, în procesul de desfășurare a logicii muzicale. Trăsăturile distinctive ale sonatei se manifestă în opoziția inițială a sferelor figurativ-tematice, în dezvoltarea lor ulterioară și obținerea unui nou rezultat, exprimat în transformările intonaționale ale temelor principale și secundare. Specificul genului de rapsodie poate fi întrevăzut în libertatea relativă de structurare a formei, fapt ce determină caracterul caleidoscopic și polivalența tematică-intonațională.

Ca reprezentant al tradiției muzicale academice, V. Verhola este ghidat de normele tehnicilor componistice proprii profesionalismului european. Totodată, el introduce în limbajul muzical al sonatelor pentru vioară și pian (în special, în Sonata a doua) și elementele de jazz care sunt sesizate, în primul rând, în organizarea ritmică a țesăturii muzicale.

4. Cele două sonate pentru vioară și pian ale lui V. Verhola au un caracter distinct bine conturat. În timp ce planul dramaturgic al ambelor părți ale *Sonatei-rapsodie* este similar, în *Sonata nr. 2*, fiecare parte denotă propria logică de desfășurare a discursului, iar direcția generală a mișcării este determinată de trecerea de la sobrietatea exprimării la stihia dansului. Întregul ciclu al *Sonatei-rapsodie* este orientat către stilistica imaginilor și a elementelor de gen de sorginte folclorică. În acest sens, părțile constitutive ale *Sonatei nr. 2* sunt contrastante – prima este dominată de expresia lirică a experiențelor și stărilor interioare, iar în final apar elemente dansante de jazz.

În **Capitolul 2** – intitulat **Căutarea mijloacelor contemporane specifice limbajului muzical și abordărilor componistice și dramaturgice, în lucrările lui V. Rotaru și V. Ciolac din anii 1980-1990** – sunt analizate două sonate pentru vioară și pian, create în Republica Moldova în anii 1980-1990. Fiind semnate de V. Ciolac și V. Rotaru, acestea sunt creații importante prin conținutul și conceptul artistic; caracterizând pe deplin stilul autorilor și, în același timp, reprezentând un fenomen revelator al perioadei când au fost scrise. Reieșind din aceasta, capitolul dat este compartimentat în secțiuni dedicate, respectiv, analizei fiecărei sonate. Secțiunea **2.1** se referă la analiza *Sonatei* pentru vioară și pian de V. Ciolac, din perspectiva interpretativă; în centrul secțiunii **2.2** se află *Sonata* de V. Rotaru. În **2.3** sunt prezentate concluziile capitolului **2**:

1. Sonatele pentru vioară și pian ale lui V. Ciolac și V. Rotaru dezvoltă tendințe care au fost stabilite anterior în compozițiile lui L. Gurov și V. Verhola. Continuitatea istorică a acestor opusuri se datorează sprijinului pe tratarea clasico-romantică a genului de sonată și

îmbogățirii limbajului muzical cu elemente din folclorul moldovenesc și din arta lăutărească. În același timp, în sonatele pentru vioară și pian de V. Ciolac și V. Rotaru crește importanța individualității autorului, întrucât canonul de gen al sonatei din cadrul acestora este transformat, conform unor diferite orientări stilistice. Lucrarea lui V. Ciolac se încadrează mai degrabă în linia neo-romantică, în timp ce opusul lui V. Rotaru poate fi caracterizat ca un exemplu concludent al neo-folclorismului.

2. Conținutul artistic al *Sonatei* de V. Ciolac este în mare măsură determinat de configurarea unor imagini și sentimente sublimе, înălțătoare, de factură spirituală. În această creație se dezvăluie lumea interioară a unui tânăr romantic, care aspiră la idealurile frumuseții, la afirmarea binelui și a armoniei. Nu este întâmplător faptul că profilul dramaturgiei și compoziției ciclului de sonată se bazează pe structura clasică alcătuită din trei mișcări, în care părțile extreme, în caracter dinamic, contrastează cu cea mediană lirică, cantabilă. Limbajul muzical al *Sonatei* de V. Ciolac se caracterizează prin melodicitatea bine reliefată, predominanța tipului consonant al armoniei, aspectul metro-ritmic în care prevalează accentele, textura de ansamblu dezvoltată.

Ambele partide sunt egale în ceea ce privește ansamblul, fiind exponente ale materialului tematic prezentat și dezvoltat atât în versiunea melodică a vioarei, cât și în versiune omofon-armonică, la pian. Pe plan tehnic, partidele instrumentale sunt la fel de complexe, deoarece folosesc o gamă bogată de procedee și articulații. Un diapazon sonor larg este utilizat în partida vioarei, în care se regăsesc în abundență pasaje de „tehnică mărunte”, desene ritmice sincopate, cantilenă expresivă. Partida pianului se remarcă prin textura polivalentă, structurată în mai multe straturi contrastante. Pentru confortul interpreților, compozitorul recurge adesea la procedeul notării pe trei portative, scriind separat un portativ cu utilizarea pedalei din mijloc. Din punctul de vedere al texturii, putem distinge abordarea frecventă a figurațiilor armonice de diapazon larg, într-un tempou rapid, utilizarea salturilor melodice largi, a acordurilor poli-sonore în ritm punctat și sincopat.

3. Trăsăturile particulare ale *Sonatei* lui V. Rotaru și orientarea ei neo-folclorică se manifestă la diferite niveluri ale lucrării. Tratarea ciclului din două mișcări și rolul fiecărei părți reflectă îmbinarea caracteristică folclorului moldovenesc a unei secțiuni inițiale lente, doinite sau bocite și a celei ulterioare rapide, dinamice, dansante, cu elemente de joc în segmentul final. Caracterul improvizatoric al discursului în ambele mișcări este susținut și prin absența metrului (autorul nu a indicat măsura), ceea ce oferă interpreților atât libertatea de a alege tempoul principal, cât și posibilitatea de a utiliza diferite nuanțe agogice. Același efect al imprevizibilității este obținut datorită unei schimbări bruște și frecvente a unor

segmente contrastante de mici dimensiuni – motive, fraze, propoziții. Imitarea sonorității instrumentelor populare condiționează utilizarea unor texturi violonistice și pianistice ce sunt tipice pentru țambal, vioara populară, fluier. Sonoritatea modernă a discursului este asigurată de utilizarea constantă a intervalelor disonante și a unor consunări în care predomină intervalele de secundă. Senzația de stereofonie și spațialitate apare datorită utilizării sonorității simultane a registrelor extreme ale pianului.

În **Capitolul 3 – Individualizarea abordării componistice a genului în creații de la confluența secolelor XX-XXI: sonatele pentru vioară și pian de B. Dubosarschi și Z. Tkaci** – sunt studiate sonatele menționate din punctul de vedere al conținutului, formei și tratării interpretative. Secțiunea **3.1** este dedicată analizei structurii tematice și intonaționale și scoaterii în evidență a raportului dintre partidele viorii și pianului, în sonata lui B. Dubosarschi. În secțiunea **3.2** se abordează sonata Z. Tkaci, din aceeași perspectivă. În secțiunea **3.3** sunt propuse următoarele concluzii:

1. Sonatele pentru vioară și pian de B. Dubosarschi și Z. Tkaci reprezintă repere semnificative, de succes, în parcursul evolutiv al școlii componistice naționale, în domeniul muzicii pentru ansamblu de cameră. În contextul tangențelor cu sursa populară, ce demonstrează sprijinul pe tradițiile muzicale naționale autohtone, în cadrul acestora a crescut semnificativ ponderea elementului creator original, manifestat în abordarea genului de sonată. Ambele lucrări analizate păstrează conceptualitatea, semnificațiile și profunzimea conținutului, nivelul ridicat de saturație ideatică și emoțională, inerente genului dat. Totodată, abordarea componistică și dramaturgică în lucrările menționate mai sus se distinge printr-o originalitate sugestivă: în lucrarea lui B. Dubosarschi se atestă un ciclu dintr-o singură mișcare, ce cuprinde trei părți latente, formă ce descinde din schema preclasică *lent – rapid – lent*, iar în creația Z. Tkaci – un ciclu din două părți în care se dezvoltă ideea universală bazată pe opoziția dintre muzica meditativă lentă și caracterul dansant, dinamic.

2. Sonatele pentru vioară și pian de B. Dubosarschi și Z. Tkaci sunt particularizate și prin intermediul mijloacelor de expresie muzicală. În primul caz, în prim-plan se situează tehnicile și formele polifonice: compozitorul folosește în mod convingător ideea de variațiuni specifică *basso ostinato*, recurge la posibilitățile constructive ale fugii, utilizează intens mijloacele polfoniei contrastante și ale variațiunilor facturale. Totodată, pe plan stilistic, în *Sonata* de B. Dubosarschi, un rol determinant îl are utilizarea elementelor de jazz: acestea sunt caracteristice profilului intonațional-ritmic, în secțiunea inițială, *Lento*, sunt scoase în evidență în secțiunea cu fugă, de asemenea, sunt sesizate în pulsația de blues, în linia basului din compartimentul final. În *Sonata* de Z. Tkaci se remarcă în mod evident tensiunea

desfășurării melodice cu caracter meditativ, constituită după principiul reînnoirii persistente a motivelor-replici scurte, ce, în consecință, formează un discurs neîntrerupt, în continuă devenire pe plan intonațional. În cadrul acestui proces distingem segmente sonore separate, îndeplinind funcția de leitmotive, care consolidează structura într-un tot întreg. În unele cazuri, aceste motive sugerează asocieri cu fragmente de succesiuni caracteristice tehnicii seriale, formate din sunete ce nu se repetă, ceea ce determină predominanța structurilor atonale sau modale.

3. În ambele sonate rolul partidelor de ansamblu se caracterizează prin echivalență valorică. În compoziția lui B. Dubosarschi, partida viorii se distinge printr-o bogăție deosebită a mijloacelor de expresivitate: în fragmentele ce se desfășoară în tempo lent, compozitorul „îi încredințează” melodii cantabile, de o expresie aparte; iar în pasaje rapide – pasaje în formă de gamă, note duble în intervale largi (octave, decime), succesiuni de acorduri pe toate patru corzi ș.a.m.d. În scopuri speciale, legate de obținerea efectului de diminuare a fluxului sonor, de îndepărtare, sunt utilizate flageoletele și surdina. În partea de mijloc a *Sonatei*, partida viorii este „saturată” cu elemente *scherzando*: aici se atestă formule ritmice sincopate, articulații „ascuțite”, note duble în *glissando*, acorduri bruște.

Deși B. Dubosarschi a fost violonist și violist, un minunat interpret în ansamblu, totuși, și partida pianului în *Sonata* sa se deosebește prin complexitate, fiind dificilă din punct de vedere tehnic, abundând în diverse componente intonaționale importante. Anume în cadrul acesteia este expusă formula basului, ce consolidează compoziția într-un tot întreg. În prima parte a monociclului, linia dinamică a accelerării și etanșării treptate a texturii este legată în special de schimbarea scriiturii pianistice, în care autorul aplică tipuri complexe de poliritmie și polidinamică. În punctul culminant, stratificarea texturii și densitatea partidei pianului contribuie la amplificarea tensiunii.

În *Sonata* Z. Tkaci predomină raportul complementar al partidelor de ansamblu, iar în expunerea materialului, acestea își cedează alternativ întâietatea. Acest procedeu este tipic în special pentru secțiunea mediană a primei părți a *Sonatei*, în care partidele de vioară și pian conțin un material intens contrastant. Alternarea acestora amintește de un dialog-dispută destul de emoțional. În cazul muzicii cu caracter narativ-meditativ, rolurile instrumentelor sunt diferențiate în alt mod: viorii îi este atribuită expunerea melodiei, iar pianul îndeplinește funcția de acompaniament. În partea a doua, unde există un ritm *ostinato* continuu, în șaisprezecimi, partidele de ansamblu interacționează constant în contrast, în timp ce profilul lor intonațional-tematic este schimbător. Complexitatea texturii ansamblului converge spre necesitatea unui lucru intens asupra *Sonatei* de Z. Tkaci, ce va implica o pregătire serioasă în cadrul repetițiilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Proiectul științific și artistic reprezintă realizarea intenției autorului de a rezuma experiența personală îndelungată în domeniul pedagogiei și a interpretării în cadrul ansamblurilor camerale. Proiectul artistic al tezei constă în trei recitaluri, în care au fost prezentate sonate pentru vioară și pian, create de compozitori autohtoni precum L. Gurov, V. Verhola, V. Rotaru și Z. Tkaci, repertoriu inclus în contextul muzicii de cameră universale. În proiectul teoretic al lucrării de doctorat, au fost analizate, din perspectiva tratării interpretative, sonatele pentru vioară și pian de L. Gurov, V. Verhola, V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarschi și Z. Tkaci, ca modele reprezentative ale genului de sonată pentru vioară și pian în componistica națională, din perioadele corespunzătoare, utilizate în practica de concert și pedagogică a școlilor de muzică din Republica Moldova. Astfel, a fost atins scopul tezei, care constă în relevarea potențialului expresiv și tehnic al genului de sonată pentru vioară și pian în creația compozitorilor din Republica Moldova din a doua jumătate a secolului XX – începutul secolului XXI, în scopul perfecționării măiestriei de interpretare în ansamblu a violoniștilor și pianiștilor, precum și în scopul promovării creației compozitorilor autohtoni.

1. În Republica Moldova, genul de sonată pentru vioară și pian este abordat de autori ce au cele mai diferite preferințe stilistice, în diferite perioade ale traseului lor de creație. Fiind analizate din perspectivă istorică, acestea reflectă evoluția genului și demonstrează diversitatea tratărilor lor componistice și dramaturgice. Tendința istorică generală, ce se remarcă în cadrul sonatei pentru vioară și pian din Republica Moldova poate fi caracterizată ca o mișcare graduală de la general la special, de la tipic spre individual.

În *Sonata* lui L. Gurov, scrisă la sfârșitul anilor 1950, individualitatea artistică a autorului era încă oarecum suprimată, în prim-plan apărând momentele tipice genului dat și limbajului muzical specific acestuia. Fiind compusă în tradiția artei „socialiste ca conținut, și națională ca formă”, compozitorul a urmat canonul structural al genului de sonată de tip clasico-romantic cu utilizarea obligatorie a elementelor folclorice. Măiestria componistică profesională a lui L. Gurov a asigurat *Sonatei* sale o tratare componistică și dramaturgică convingătoare, și o stăpânire perfectă a texturii ansamblului, fapt ce i-a „hărăzit” un destin fericit pe scenele de concert.

În cele două sonate de vioară și pian ale lui V. Verhola, gradul de individualizare a tratării genului a sporit semnificativ. Inventivitatea artistică a autorului, în procesul de transformare a genului în sine, este uimitoare: în primul caz, remarcăm sinteza sonatei cu rapsodia, în cel de-al doilea, urmărim includerea în cadrul sonatei a elementelor concertistice. O astfel de sinteză genuistică a determinat originalitatea structurii și sporirea complexității

limbajului muzical. Ambele sonate au fost popularizate pe larg în practica interpretativă, datorită materialului muzical de o expresivitate aparte și utilizării „avantajoase” a potențialului expresiv al vioarei și pianului.

În sonatele lui V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarschi și Z. Tkaci tendința spre unicitatea conceptuală a fiecărei lucrări devine și mai vizibilă, fapt ce se manifestă în toate aspectele compoziției muzicale. Fiind create relativ recent, aceste lucrări se caracterizează printr-un limbaj muzical dificil, necesită de la interpreți și ascultători o bună pregătire muzicală, iar sonatele propriu-zise pot fi tratate și în calitate de portrete muzicale ale autorilor acestora.

2. Sonatele pentru vioară și pian ale compozitorilor naționali sunt adesea scrise pentru muzicieni de ansamblu concreți, cărora le sunt dedicate aceste sonate și al căror potențial de interpretare este luat în considerare de către autori. Acest lucru indică spre o relație strânsă dintre arta componistică și cea interpretativă. Ca repertoriu pentru studiu, ele sunt incluse în procesul pedagogic al liceelor de muzică, colegiilor și la AMTAP. Astfel, sonatele pentru vioară și pian reprezintă o parte importantă a creației componistice și a practicii pedagogice și interpretative a țării.

3. Sonatele pentru vioară și pian create de compozitorii Republicii Moldova se bazează, mai mult sau mai puțin, pe legitățile folclorului moldovenesc, fapt ce se manifestă în organizarea modală și ritmică a materialului, în reflectarea specificului genurilor creației populare moldovenești, oferind muzicii un colorit național. Această trăsătură a sonatei pentru vioară și pian (spre deosebire, de exemplu, de sonatele pentru pian) se remarcă destul de acut, deoarece poartă amprenta artei interpretative a lăutarilor, ce se relevă în ornamente, melismatică și modalități specifice de emiteră a sunetului.

4. Reflectarea folclorului în sonatele pentru vioară și pian ale compozitorilor autohtoni se manifestă în diverse moduri. L. Gurov recurge la citarea melodiilor populare *Ciocârlia* și *Jalea miresei*. În *Sonata* sa, modelele folclorice citate devin un fel de repere semantice, cu rolul de a clarifica și concretiza conținutul figurativ al muzicii, iar citarea în sine reprezintă o modalitate comunicativă de clarificare, îndreptată spre activizarea percepției ascultătorilor.

V. Verhola și V. Rotaru folosesc tehnica de imitare a celor mai expresive aspecte ale genurilor folclorului moldovenesc. Modelarea elementului metro-ritmic (metru, tempo, formule ritmice etc.), a tipurilor genurilor de dans sau a varietăților de doină determină, în condițiile practicii componistice, crearea unor materiale și tematici muzicale similare celor folclorice. Acest lucru este adesea facilitat și de componenta texturală a lucrării, care re-

crează originalitatea timbrală a sonorității instrumentelor populare moldovenești – țambal, fluier ș.a.

Z. Tkaci utilizează o formă mai indirectă de transformare a materialului folcloric – asimilarea unor caracteristici separate. Acestea se manifestă în principal în organizarea modală a muzicii, în alterarea caracteristică a unor trepte: coborârea treptelor a II-a și a VII-a, urcarea treptelor a IV-a și a VI-a.

5. Din punctul de vedere al tratării interpretative, sonatele pentru vioară și pian prezintă un bogat material pentru dezvoltarea unor calități necesare participării în ansamblu a violoniștilor și pianiștilor. Ca și sonatele compozitorilor clasici și romantici, acestea oferă oportunitatea de a completa paleta mijloacelor de expresivitate a interpretării în ansamblul instrumental și cea a articulațiilor comune. Sprijinul pe folclorul moldovenesc și tradițiile lăutărești permite tinerilor muzicieni să asimileze în practică procedee care oferă viziunilor de interpretare un caracter adecvat imaginilor artistice ale lucrărilor.

RECOMANDĂRI

1. Continuarea studiului analitic al sonatelor pentru vioară și pian create în Republica Moldova, ce nu au fost incluse în cadrul acestei lucrări.

2. Introducerea sonatelor pentru vioară și pian ale autorilor autohtoni în studiul panoramic al dezvoltării genului de sonată pentru ansamblu în Republica Moldova, inclusiv a sonatelor pentru violă, violoncel, flaut, clarinet și alte instrumente, cu acompaniament de pian.

3. Dezvoltarea și aprofundarea metodologiei de cercetare în domeniul studierii genului de sonată națională, pe baza coordonării eforturilor muzicologilor, a interpreților în ansambluri și a cadrelor didactice, având în vedere potențialul didactic bogat al sonatelor pentru ansambluri în pedagogia muzicală.

4. Analiza comparativă a sonatelor pentru vioară și pian ale autorilor autohtoni cu lucrările corespunzătoare de acest gen, din alte țări.

5. Elaborarea recomandărilor metodice pentru profesori și studenți (pianiști, corzi, aerofoni) ce ar conține elucidarea specificității lucrului asupra sonatelor pentru ansamblurile instrumentale a compozitorilor din Republica Moldova.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

În limba română:

1. Chiciuc, N., Melnic, V. Principii compoziționale în *Sonata* pentru vioară și pian nr. 1 de Gheorghe Neaga. În: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. Chișinău: Grafema Libris, 2014, nr. 1 (21), pp. 56–66.
2. Chiciuc, N., Melnic, V. Principii compoziționale în *Sonata* pentru vioară și pian nr. 2 de Gheorghe Neaga. În: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. Chișinău: Grafema Libris, 2014, nr. 1 (21), pp. 74-84.
3. Chiciuc, N., Melnic, V. Vechi și nou în sonatele pentru vioară și pian de Gheorghe Neaga: repere comparative. În: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. Chișinău: Grafema Libris, 2015, nr. 2 (25), pp. 61-66.
4. Florea, A. Influențe stilistice în *Sonata* pentru vioară și pian în si minor de Ștefan Neaga. În: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. Chișinău: Grafema Libris, 2018, nr. 2 (33), pp. 35-40.
5. Stolearciuc, V. *Sonata* pentru vioară și pian de B. Dubosarschi: specificul acompaniamentului pianistic. În: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Chișinău: Grafema Libris, 2013, nr. 3 (20), pp. 92-95.

În limba rusă:

6. Абрамович, А., Лобель, С. Инструментальная музыка. В: Музыкальная культура Советской Молдавии. Москва: Музыка, 1969, с. 214-289.
7. Влайку, О. Произведения для скрипки и фортепиано Бориса Дубоссарского: исполнительские аспекты. В: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Кишинев: Grafema Libris, 2006, №. 1/2 (6/7), с. 35-43.
8. Влайку, О., Влайку, Э. Страницы истории скрипичного исполнительства и педагогики в Республике Молдова. Кишинев: Notograf Prim, 2013. 76 с.
9. Головинский, Г. Композитор и фольклор. Москва: Музыка, 1981. 279 с.
10. Григорьева, Г. Стилевые проблемы русской советской музыки второй половины XX века. Москва: Сов. композитор, 1989. 206 с.
11. Козлова, Н., Циркунова, С. Из истории преподавания камерного ансамбля в Академии Музыки, Театра и Изобразительных Искусств Республики Молдова В: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Кишинев: Grafema Libris, 2012, №. 2 (15), с. 5-13.
12. Козлова, Н., Циркунова, С. Камерно-ансамблевая музыка в Республике Молдова: вопросы теории, истории и методики преподавания. Кишинев: Pontos, 2014. 256 с.

13. Кюрегян, Т. Форма в музыке XVII-XX веков. Москва: ТЦ Сфера, 1998. 344 с.
14. Мазель, Л. О мелодии. Москва: Музгиз, 1952. 300 с.
15. Мазель, Л. Строение музыкальных произведений. Москва: Музыка, 1979. 534 с.
16. Мазель, Л., Цуккерман, В. Анализ музыкальных произведений. Москва: Музыка, 1967. 752 с.
17. Милютина, И. К вопросу о стилевой и жанровой интеграции: обретения и потери. В: Традиционное и новое в музыке XX века. Кишинев: Goblin, 1997, с. 79-87.
18. Милютина, И. Камерная инструментальная музыка и музыкознание в современном социокультурном контексте. В: Археология, этнография и искусствоведение Молдавии, итоги и перспективы. Кишинев: Штиинца, 1989, с. 78-80.
19. Милютина, И. Камерно-инструментальное творчество: к вопросу о национальном стиле. В: Музыкальная культура Молдавской ССР. Москва: Музыка, 1978, с. 190-212.
20. Милютина, И. Камерный инструментальный ансамбль в молдавской музыке 60-70-х гг. В: Музыкальное творчество в Советской Молдавии (Вопросы истории и теории). Кишинев: Штиинца, 1988, с. 7-31.
21. Милютина, И. Фольклор в камерных инструментальных произведениях композиторов Советской Молдавии. В: Молдавский музыкальный фольклор и его претворение в композиторском творчестве. Кишинев: Штиинца, 1990, с. 79-95.
22. Мироненко, Е. Композиторское творчество в Республике Молдова на рубеже XX-XXI веков (инструментальные жанры, музыкальный театр): автореф. дис. Кишинэу, 2016. 55 с. https://www.elena_mironenco_thesis.pdf - Яндекс^o Документы (yandex.ru) (дата обращения 26.02.2024).
23. Мироненко, Е. Новые тенденции в музыке композиторов Молдовы 90-х гг. В: Традиционное и новое в музыке XX века. Кишинев: Goblin, 1997, с. 104-111.
24. Тюлин, Ю. Строение музыкальной речи. Ленинград: Музгиз, 1962. 208 с.
25. Циркунова, С. Старое и новое в сонате композиторов Молдовы. В: Традиционное и новое в музыке XX века. Кишинев: Goblin, 1997, с. 88-94.
26. Циркунова, С., Бурунова, А. Особенности формы в сонате *c-moll* для скрипки и фортепиано Константина Романова. В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, 2015, № 2 (25), с. 76-83.

**PROGRAMELE RECITALURILOR AUTORULUI TEZEI
(COMPONENTA PRACTICĂ A TEZEI)**

PROGRAMUL DE CONCERT NR. 1

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
Sala mare, blocul II, 21 iunie 2019

În program:

L. Gurov. *Sonata pentru vioară și pian, d-moll*

Înterpreți: I. Saulova (vioară), M. Georgieva (piano)

L. Beethoven. *Sonata pentru vioară și pian, Nr. 8, G-dur, op. 30 Nr.. 3*

A. Corelli. *Trio Sonata Nr. 12 'Follia', op. 5, d-moll, for violin and basso continuo*

Înterpreți: I. Saulova (vioară), S. Constantinov (piano), L. Ignatiev (cello)

PROGRAMUL DE CONCERT NR. 2

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
Sala mare, blocul II, 13 octombrie 2021

În program:

G. Enescu. *Sonata pentru vioară și pian, a-moll, op. Posth. 'Torso'*

Înterpreți: I. Saulova (vioară), O. Hamuraru (piano)

V. Verhola. *Sonata pentru vioară și pian, Nr. 2*

V. Rotaru. *Sonata pentru vioară și pian*

Înterpreți: I. Saulova (vioară), E. Turea (piano)

PROGRAMUL DE CONCERT NR. 3

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
Sala mare, blocul II, 24 octombrie 2023

În program:

Z. Tkaci. *Sonata pentru vioară și pian*

V. Verhola. *Sonata-Rapsodia pentru vioară și pian*

J.-M. Leclair. *Sonata pentru vioară și pian Nr. 3, D-dur*

Înterpreți: I. Saulova (vioară), E. Turea (piano)

LISTA PUBLICAȚILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI TEZEI

2. Articole în reviste științifice

2.2. în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC (cu indicarea bazei de date)

27. Саулова, И. Скрипичная *Соната* В. Чолака – образец раннего камерно-инструментального творчества композитора: исполнительская трактовка. В: Universum: филология и искусствоведение: научный журнал. Москва: МЦНО, 2023. № 3(105), с. 4-9. ISSN 2311-2859.

<https://7universum.com/ru/philology/archive/category/3105>

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

1. Саулова, И. *Соната* для скрипки и фортепиано Владимира Ротару: особенности музыкального языка, композиции и драматургии. В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Кишинев: Grafema Libris, 2022. № 1 (42), с. 54-58. ISSN 2345-1408; E-ISSN 2345-1831. Categoria B.

[https://revista.amtap.md/wp-](https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/166219830910.Saulova_Sonata_pentru_vioara.pdf)

[content/files_mf/166219830910.Saulova_Sonata_pentru_vioara.pdf](https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/166219830910.Saulova_Sonata_pentru_vioara.pdf)

2. Saulova, I. Trăsături inovatoare în *Sonata* pentru vioară și pian de Boris Dubosarschi. În: AKADEMOS. Revistă de știință, inovare, cultură și artă. Chișinău: Tipografia Centrală Î.S., Nr. 4 (67), 2022, pp. 122-128. <http://akademos.asm.md/files/122-128.pdf>. ISSN 1857-0461; E-ISSN 2587-3687. Categoria B.

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.2. în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. Saulova, I. *Sonata* for violin and piano No. 2 by Vitalie Verhola as an example of the genre in the Moldovan music of the 1970-s. In: *Învățământ, Cercetare, Creație / Education, Research, Creation*: simpozionului științific internațional 09-10.06.2023, Constanța, Romania. Publishing House: Editura Muzicală, № IX (1), p. 410-419.

<https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=1590>.

3.3. în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

1. Саулова, И. Особенности исполнительской интерпретации *Сонаты* для скрипки и фортепиано Леонида Гурова. В: *Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare*:

conferința științifico-practică națională, 9 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău, 2023, c. 102-107. <https://repository.amtap.md/handle/123456789/217>. ISBN 978-9975-3597-7-1.

2. Саулова, И. *Соната* для скрипки и фортепиано Златы Ткач – композиция и музыкальный язык, вопросы исполнительской интерпретации. В: Învățământul artistic – dimensiuni culturale: conferința științifică internațională, 07 aprilie 2023. Chișinău: Notograf Prim, 2023, c. 83-89.

<https://repository.amtap.md/server/api/core/bitstreams/fde0dcea-1776-4e2b-b8a7-3fda99bd6bf0/content>. ISBN 978-9975-84-202-0. ISMN 979-0-3481-0121-7.

5. Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice:

– rezumatele conferințelor științifice:

1. Саулова, И. Особенности драматургии и специфика музыкального языка в *Сонате* для скрипки и фортепиано Леонида Гурова: заметки исполнителя. В: Centenar Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1919-2019): simpozionul științific, 17 mai 2019, Chișinău: rezumatele comunicărilor. Chișinău: AMTAP, 2019, pp. 52-53. ISBN 978-9975-68-371-5.

<https://repository.amtap.md/server/api/core/bitstreams/8bb1a27d-5cf9-488f-a4ba-17ea1dc78af2/content>.

2. Саулова, И. *Сонаты* для скрипки и фортепиано В. Верховлы: Поиск современных средств музыкального языка и композиционно драматургических решений. В: Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare: conferința științifică națională a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat, 10 decembrie 2021: Rezumate. Chișinău: AMTAP, 2022, p. 24.

<https://repository.amtap.md/handle/123456789/168>. ISBN 978-9975-117-80-7.

– lucrări metodico-științifice:

1. Vitalie Verhola: *Sonata* pentru vioară și pian nr. 2: recomandări metodice. Ed. sel. și îngr. de Inessa Saulova. Chișinău: AMTAP, 2023. 55 p.

http://repository.amtap.md:8080/bitstream/handle/123456789/176/Saulova_Verhola.pdf?sequence=1&isAllowed=y. ISMN 979-0-3481-0085-2.

– înregistrări audio:

1. Верховла, В. *Соната* для скрипки и фортепиано №2. Исп. Саулова И. (скрипка), Туря Е. (фортепиано). АМТИИ, библиотека (фонотека). № 1573-2.

2. Верховла, В. *Соната-рансодия* для скрипки и фортепиано. Исп. Саулова И. (скрипка), Туря Е. (фортепиано). АМТИИ, библиотека (фонотека). № 1516.

3. Ротару, В. *Соната* для скрипки и фортепиано. Исп. Саулова И. (скрипка), Туря Е. (фортепиано). АМТИИ, библиотека (фонотека). № 1573-1.

ADNOTARE

Saulova Inessa. Sonatele pentru vioară și pian ale compozitorilor Republicii Moldova din perspectiva tratării interpretative. Teză de doctor în arte, specialitatea 653.01. Muzicologie (doctorat profesional), Chișinău, 2024.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 141 de titluri, 2 anexe, 113 pagini ale textului de bază, 12 scheme, 82 exemple muzicale, 3 pagini de anexe. Rezultatele sunt reflectate în cadrul a 9 publicații.

Cuvinte-cheie: tratare interpretativă, ansamblu cameral, compozitori din Republica Moldova, repertoriu didactic, sonată pentru vioară și pian, stilistică, tematism, factură, element folcloric, arhitectonică.

Domeniul de studiu: creația instrumentală de cameră a compozitorilor din Republica Moldova.

Scopul tezei: a cerceta potențialul expresiv și tehnic al genului de sonată pentru vioară și pian în creația compozitorilor din Republica Moldova din prima jumătate a secolului XX – începutul secolului XXI, în vederea relevării unor modalități de perfecționare a măiestriei de interpretare în ansamblu a violoniștilor și pianiștilor, și a promovării creațiilor autorilor autohtoni.

Obiectivele cercetării: identificarea caracteristicilor compoziționale și dramaturgice ale sonatelor pentru vioară și pian de L. Gurov, V. Verhola, V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarschi și Z. Tcaci; caracterizarea mijloacelor de exprimare muzicală și a trăsăturilor stilistice; dezvăluirea rolului elementelor folclorice și a tradițiilor de interpretare a lautarilor, în structura figurativă, limbajul muzical și dramaturgia acestor sonate; examinarea sonatelor indicate din perspectiva interpretării în ansamblu; elaborarea unor recomandări metodice pentru depășirea eventualelor dificultăți de interpretare în ansamblu.

Noutatea și originalitatea științifică și practică a tezei este legată de faptul că pentru prima dată în muzicologia din Republica Moldova sunt cercetate, de pe pozițiile tratării interpretative, un șir de sonate pentru vioară și pian scrise de compozitori autohtoni. Analizele propuse contribuie la optimizarea semnificativă a lucrului violoniștilor și pianiștilor asupra ansamblului, în cadrul compozițiilor date și, totodată, oferă posibilitatea unei evaluări artistice argumentate a tratării interpretative a acestora. Originalitatea este determinată de perspectiva de cercetare, ce propune o sinteză a abordărilor muzicologică și interpretativă.

Importanța practică a tezei. Rezultatele obținute pot fi utilizate în cursurile didactice de *Istoria artei interpretative*, *Istoria muzicii naționale*, *Ansamblu cameral*, *Forme muzicale*, *Metodologia analizei muzicale*. Tezele expuse prezintă interes pentru muzicologii-cercetători, pot fi utile atât muzicienilor-interpreți, în procesul de pregătire pentru evoluările în concerte, pentru studiul de sine stătător al studenților, cât și pentru profesorii de ansamblu cameral.

Aprobarea rezultatelor lucrării. Teza a fost discutată în cadrul ședințelor școlii Doctorale a AMTAP, precum și în cadrul conferințelor științifice muzicologice naționale și internaționale. **Aprobarea practică** a fost realizată în cadrul a trei recitaluri, în Sala Mare a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, cât și, de asemenea, în redactarea și pregătirea pentru publicare a textelor muzicale ale sonatei pentru vioară de V. Verhola. **Rezultatele cercetărilor teoretice** sunt reflectate în 9 publicații, inclusiv 6 articole științifice (dintre care 5, apărute în ediții specializate, recomandate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare), 1 lucrare științifică-metodică și 2 teze prezentate la conferințe științifice. Materialele tezei au fost prezentate la 9 foruri științifice (în Moldova și România) dintre care, 5 conferințe științifice internaționale, 2 conferințe științifice-practice cu participare internațională, 1 conferință științifică internațională peste hotare și 1 seminar științific-metodologic cu participare internațională.

ANNOTATION

Saulova Inessa. Sonatas for violin and piano by composers from the Republic of Moldova in the aspect of performer's interpretation. Thesis for the academic title of Doctor of Arts in specialty 653.01 – Musicology (professional doctorate), Chisinau, 2024.

The structure of the thesis: introduction, three chapters, main conclusions and recommendations, bibliography of 141 titles, 2 annexes, 113 pages of main text, 12 schemes, 82 musical examples, 3 pages of annexes. The results are reflected in 9 publications.

Keywords: performer's interpretation, chamber ensemble, composers of the Republic of Moldova, pedagogical repertoire, sonata for violin and piano, stylistics, theme, texture, folklore element, form.

Field of study: chamber-instrumental work of composers from the Republic of Moldova.

The purpose of the thesis: to study the expressive and technical potential of the sonata genre for violin and piano in the works of composers from the Republic of Moldova in the second half of the 20th – beginning 21st centuries in order to identify ways of improving the ensemble skills of violinists and pianists, as well as to promote the work of national authors.

Research objectives: to identify the compositional and dramatic features of sonatas for violin and piano by L. Gurov, V. Verhola, V. Ciolac, V. Rotaru, B. Dubosarschi and Z. Tkaci; to characterize their means of musical expression and stylistic features; to reveal the role of folklore elements and leutari traditions in the figurative structure, musical language and dramaturgy of these sonatas; to consider the indicated sonatas from the perspective of ensemble performance; to offer methodological recommendations for overcoming possible ensemble difficulties.

The scientific and practical novelty and originality of the thesis relates to the fact that, for the first time in the Republic of Moldova's musicology, a number of national sonatas for violin and piano were analysed from the perspective of performer's interpretation. The proposed analysis contributes to fruitful work on these compositions and to improving the skills of ensembles (violinists and pianists), and also provides a basis for a reasoned artistic assessment of their performing interpretation. Originality is determined by a research perspective involving a synthesis of musicological and performance approaches.

Practical significance of the thesis. The results can be used in the courses *History of Performing Arts, History of National Music, Chamber Ensemble, Musical Forms, Methodology of Musical Analysis*. The thesis statements are of particular interest for musicologists and researchers and can be used in training for concert performances by musicians-performers, for individual work of students, and for teachers who teach chamber ensembles.

Approval of the results of the work. The dissertation was discussed at meetings of the AMTAP Doctoral School, as well as during scientific musicological national and international conferences. **Practical approval** was accomplished in three concert performances in the Great Hall of the Academy of Music, Theatre and Fine Arts, as well as during the editing and publication of musical texts of the violin sonata by V. Verhola. The results of **theoretical research** are reflected in 9 publications, including 6 scientific articles (5 of them – in specialised publications recommended by the National Agency for Quality Assurance in Education and Research), 1 scientific and methodological paper and 2 abstracts of presentations at scientific conferences. The thesis materials were presented at 9 scientific forums (Moldova, Romania), including 5 international scientific conferences, 2 scientific-practical conferences with international participation, 1 international scientific conference abroad and 1 scientific-methodological seminar with international participation.

АННОТАЦИЯ

Саулова Инесса. Сонаты для скрипки и фортепиано композиторов Республики Молдова в аспекте исполнительской интерпретации. Диссертация на соискание ученого звания доктора искусств по специальности 653.01 – Музыкаведение (профессиональный докторат), Кишинев, 2024.

Структура диссертации: Введение, три главы, основные выводы и рекомендации, библиография из 141 наименования, 2 приложения; 113 страниц основного текста, 12 схем, 82 нотных примера, 3 страницы приложений. Результаты отражены в 9 публикациях.

Ключевые слова: исполнительская интерпретация, камерный ансамбль, композиторы Республики Молдова, педагогический репертуар, соната для скрипки и фортепиано, стилистика, тематизм, фактура, фольклорный элемент, форма.

Область исследования: камерно-инструментальное творчество композиторов Республики Молдова.

Цель диссертации: исследовать выразительный и технический потенциал жанра сонаты для скрипки и фортепиано в творчестве композиторов Республики Молдова второй половины XX – начала XXI веков для выявления путей совершенствования ансамблевого мастерства скрипачей и пианистов, а также для популяризации творчества отечественных авторов.

Задачи исследования: выявить композиционно-драматургические особенности сонат для скрипки и фортепиано Л. Гурова, В. Верхолы, В. Чолака, В. Ротару, Б. Дубоссарского и З. Ткач; охарактеризовать их средства музыкальной выразительности и стилевые особенности; раскрыть роль фольклорных элементов и лэутарских традиций в образном строе, музыкальном языке и драматургии этих сонат; рассмотреть указанные сонаты с позиции ансамблевого исполнительства; предложить методические рекомендации по преодолению возможных ансамблевых трудностей.

Научно-практическая новизна и оригинальность диссертации связана с тем, что в ней впервые в музыкаловедении Республики Молдова исследован ряд отечественных сонат для скрипки и фортепиано с позиции исполнительской трактовки. Предложенный анализ способствует плодотворной работе над данными сочинениями, совершенствованию мастерства ансамблистов (скрипачей и пианистов), а также дает основание для аргументированной художественной оценки их исполнительской интерпретации. Оригинальность определяется исследовательским ракурсом, предполагающим синтез музыкаловедческого и исполнительского подходов.

Практическая значимость диссертации. Полученные результаты могут быть использованы в учебных курсах *История исполнительского искусства, История национальной музыки, Камерный ансамбль, Методология музыкального анализа, Музыкальные формы*. Положения диссертации представляют интерес для музыковедов-исследователей, могут быть использованы при подготовке концертных выступлений музыкантов-исполнителей, для самостоятельных занятий студентов, а также для педагогов, преподающих камерных ансамбль.

Апробирование результатов работы. Работа обсуждалась на заседаниях школы доктората АМТИИ, а также в ходе научных музыкаловедческих национальных и международных конференций.

Практическая апробация была осуществлена в рамках трех концертных выступлений в Большом зале Академии музыки, театра и изобразительных искусств, а также в редактировании и подготовке к изданию нотных текстов скрипичной сонаты В. Верхолы. Результаты **теоретических изысканий** отражены в 9 публикациях, в том числе в 6 научных статьях (5 из них – в специализированных изданиях, рекомендованных Национальным агентством по обеспечению качества в образовании и исследовании), 1 научно-методической работе и 2 тезисных изложениях выступлений на научных конференциях. Материалы диссертации были представлены на 9 научных форумах (Молдова, Румыния), в том числе 5 международных научных конференциях, 2 научно-практических конференциях с международным участием, 1 международной научной конференции за рубежом и 1 научно-методологическом семинаре с международным участием.

SAULOVA INESSA

**SONATELE PENTRU VIOARĂ ȘI PIAN
ALE COMPOZITORILOR REPUBLICII MOLDOVA
DIN PERSPECTIVA TRATĂRII INTERPRETATIVE**

Specialitatea 653.01 – MUZICOLOGIE

Rezumatul tezei de doctor în arte

(doctorat profesional)

Aprobat spre tipar: data 22.05.2024

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar.: 1,45

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 20 ex.

Comanda nr.

Chișinău, 2024